HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 6 Birincikânun 1936 Sayı : 62

İSTANBULDA HASTAYA BAKMAK, HASTAYI ZİYARET ETMEK

İstanbul şehrinde, husûsile, şehrin kenar ve fakir mahallelerinde, hastaya bakmanın bir ihtisas işi olduğunu kabul ve tasdik edenler, bu gün bile pek azdır, denilebilir. Hekime ve tedaviye ehemmiyet veren aileler arasında dahi, hastaya bakmak için bir hasta bakıcı getirilmesi, nadir tesadüf olunur hâdiselerdendir. İstanbulda hemen her aile, hastasına kendi bakmak ister. Hastaya bakmağı bir şefkat eseri, bir sevgi tezahürü sanır, hastaya bakmak için bazı bilgilere ihtiyaç olduğunu hiç aklına getirmez.

Hastaya bakmak için İstanbnl halkının bağlı olduğu âdetler ve itikatlar vardır. Bu âdet ve itikatlara göre, hastaya bakmak demek, her şeyden önce hastayı yormamak, üzmemek, rahatsız etmemek demektir. Bundan dolayı, hastası olan aileler hastanın yanında çok oturmaz, yüksek sesle konuşmaz, hastanın odasında çok gezinmez, gezinmiye mecbur oldukları takdirde de gürültü etmez, sigara içmezler. Hastanın yanında, hastalığından bahsetmeğe hekimden başka kimse mezun değildir. Hasta bulunan evde çocuklar hastanın yanına giremezler. Bunlara hasta hakkında malûmat verilmediği gibi, hastanın da hattâ kendi çocuklariyle de alâkadar olması tecviz edilmez.

İstanbulda, evinde hastası bulunan ailenin her ferdi muztarip tir. Hastası olan ailenin büyük, küçük her uzvu için artık neşe ve hayat bitmiş ortalık kararmış, ufuklar görünmez olmuştur. Böyle bir ailenin düşündüğü. yalnız hastasının iyi olmasıdır. Bu, sade hastası olan bir aile için değil, hastanın komşuları, dostları, yakından, hattâ uzaktan tanıdıkları için bile böyledir. O cihetle, komşusu, tanıdığı, akrabası hasta olan her İstanbullu, bir şeyi koparılmış, bir şeyi alınmış, bir şeyi kaybolmuş gibi kendisinde acı bir eksiklik hisseder ve bu azap verici his, hastası iyi olup yataktan kalkıncıya kadar ondan uzaklaşmaz.

İstanbulda, içinde hasta bulunan her hangi bir yuva, mabet gibi sessizleşir. Bir hasta evinin kapısını çalan İstanbullu da daima bir ürkeklik ve

ve çekingenlik vardır. Hastanın evinde yemek, bir ihtiyaç olmaktan çıkar, bir ağır iş, istemiye istemiye yapılan bir angarye şeklini alır. Hastanın ailesi, yemek pişirmeği, sofra hazırlamayı fazla ve çekilmez bir külfet sayar ve bundan başlanarak hastanın evinde, hastadan başka herkes ve her şeyi ihmal olunur. Uyku bile, hastanın evinde insan için artık haram olan bir süsden başka bir şey değildir. O sebeple hastanın evinde herkes gece gündüz uyanık duran yarı sersem ve dalgın bir acayip mahlûk olur, kendisinden salim düşünce, dürüst iş beklenemiyecek bir hale girer.

İstanbullu için, her hastalık başlangıcında çok korkunçtur. Adı konduktan ve hastalık tabiî seyrini takibe başladıktan sonra, İstanbullunun endişesi, merakı artar, fakat kalbindeki ilk korku, az çok hafiflemiş, onun yerine bir parça ümitle karışık derin bir tevekkül ve intizar geçmiştir. Hastalığın gidişine göre, gün geçtikce bu bir parça ümitle karışık bir tevekkül, ya bir yeis, yahut tam bir ümit şeklini alır.

İstanbulda hastaya, hastanın en yakınları bakar. Hasta evli erkekse, karısı, yetişmiş kızı, evli kadınsa, annesi, kaynanası, yetişmiş kızı veya kız kardeşi, görümcesi, genç erkek veya kız, yahut çocuksa, çok kere annesi, teyzesi, kendisinden büyük veya küçük kızkardeşi hasta ile meşgul olur. Hizmetçi, süt nine, mürebbiye gibi müstahdemlerin hastaya iyi bakamıyacağı umumiyetle kabul edilen gönüllü ve yerleşmiş bir düşüncedir.

İstanbulda hastaya bakmak için hastabakıcı kullanan aileler yok değildir.Fakat bazı aileler hastabakıcıya da tam bir itimat beslemezler,hasta bakıcı getirseler de, hastalarile onunla birlikte kendileri de meşgul olurlar.

Hastaya bakanların en çok gözönünde bulundurdukları nokta, hastanın ilacını vaktinde ve tam miktarında vermek hastayı icabına göre yatırıp kaldırmak, hastanın hararetini sık sık kontrol etmektir. Hastaya bakanların en ehemmiyetli vazifesi, hastanın yemeğini, tavsiye olunan nevi ve miktara inhisar ettirmek, yani lâzımgelen perhizi lâyikile tatbik etmektir. Bunlardan başka hastanın temizliği, hastaya bakanların ilk düşüncesidir. Uzun müddet odasından çıkamıyan, yatağını bırakamıyan hastaların gerek kendilerine, gerek odalarına ve yataklarına ait temizlikle yalnız hastaya bakanlar değil, hastanın ailesine mensup bütün ferdler alâkalanır, aile ferdlerinin hepsi bu hususta hastaya bakana yardım eder.

Her hangi bir evde biri hastalanınca, ilk önce müshil vermek hatıra gelir. Hekim çağırılmadan hastanın mutlaka müshil alması lâzımgeleceği kanaati, İstanbulda çok yaygın ve kat'îdir. Bundan sonra tatbik olunan tedbir, hastayı ne yapıp yapıp terletmektir. Müshil verildikten ve terletildikten sonra, hastanın halinde iyiliğe temayül görülmediği takdirde, hekime baş vurulmak mecburiyeti tahakkuk eder.

İstanbul ailelerinden bir çoğu için hekim, bu gün bile«lüks»dür. Husu-

sile kenar ve fakir semtlerde yatmıyan, gezebilen hastaların evlerine hekim çağırılmak âdeti yoktur. Böyleleri büyük bir ihtiyaç görüldüğü halde, bedava bakan belediye hastahanelerine,yahut mıntakalarındaki belediye hekimlerine giderler. Bununla beraber, İstanbullunun hekim yerine, kocakarı ilâcı dediğimiz halk tedavisinden medet umduğu zamanlarda pek az sayılamaz. Soğuk algınlığı, nezle, küçük yaralar, çıbanlar, baş ağrısı, mide bulantısı, hazımsızlık gibi hastalıklar hep kocakarı ilâcile tedavi edilmek istenir. Nafakasını tedarik için her gün durmadan, dinlenmeden çalışmağa mecbur olan tabaka arasında bir gece içinde ıhlamur içerek terlemek suretile kendisini, yine kendi elile tedavi eden hastalara İstanbulda nadir tesadüf olunmaz.

İstanbulda hali vakti bir az müsait aileler için hastsalarını, hastahaneye kaldırmak çok ayıp sayılır. Cehaletten doğduğu muhahkak olan butelkinin gittikce kuvvetini kaybettiği görülmekle beraber, bu düşünceye ısrarla bağlı kalan ailelere İstanbulda halâ rastlandığını inkâr etmemek lâzımdır. Halivakti yerinde ailelerce, hastahanede, para verilmedikce hastaya pek bakılmaz.İyi olması o kadar muhtemel görülmeyen hastaları, hastahaneye kaldırmak ise, onların ölümünü çabuklaştırmakla beraberdir. Bu yanlış kanâatlerin verdiği netice, bir çok hastaların evlerinde bakımsız ve sefil kalmalarıdır.

*
* *

İstanbulda hastaya bakmanın bazı hususiyetleri olduğu gibi, hastayı ziyaret etmek, yoklamak hususunda da bazı âdetler ve itikatlar yaşamaktadır. Akrabasından, dostlarından, tanıdıklarından, komşularından birinin hasta olduğunu haber alan her Istanbullu, onu ziyaret etmeği kendisi için esaslı bir vazife bilir. İstanbulda hasta, çok kere nekahet devrine girdikten sonra ziyaret edilir. Bu devreden önce yapılan ziyaretler, hastayı yoklamak, hastanın vaziyetinden haber almak maksadile olur. Nekahet devrinden önce yapılan ziyaretlerde, hastanın yanında çok oturmak esastır. Hele buhranlı hastalıklarda ziyaretini ihsas isteğile hastayı uyandırmak veya diğer bir suretle rahatsız etmek, saygısızlık telâkki olunur, Hastalığın buhrsnlı ve had zamanlarında hastanın yanına girmek bile fazla ve lüzumsuzdur. Böyle vakitlerdeki ziyaretler de hastanın ailesi görülmekle ve onlara teselli ve ümit verici sözler söylenmekle iktifa olunur. Bununla beraber, hasta ne kadar ağır ve etrafından ne derece habersiz olursa olsun, evine gitmek, hastalığın seyrinden malû.nat almak, hastanın ailesine - icab ediyorsa - gerek maddî, gerek manevî yardımlarda bulunmak, her İstanbullunun borç bildiği ve daima ifaya çalıştığı hususlardandır.

İstanbulda eskiden kadın hastayı, kadın dostlar, tanıdıklar, akrabalar; erkek hastayı da erkek dostlar, tanıdıklar, akrabalar ziyaret edebilir, yalnız pek yakın akrabalar arasında, kadın, erkek kaydı aranmazdı. Şimdi, içtimaî ve medenî her harekette olduğu gibi hasta ziyaretinde de dost, tanıdık, akraba olmak kâfi görülmekte, cinsiyet farkı akla bile getirilmemektedir.

Nekahet devrinde ziyaret edilen hasta bir dost veya akrabaya şeker, bisküvî, çikolata, meyva, kolonya, çiçek gibi küçük hediyeler götürmek ötedenberi İstanbulda âdettir. Çiçek, kızıl, kızamık, difteri gibi hastalıklara tutulan çocuklara da, ana ve babaları ve diğer yakın akrabaları kırmızı lohusa şekeri ve oyuncak hediye ederler. Boğaz hastalığına tutulan çocuklara ise, sarmaşık dalından yapılmış kaşık, yahut sarmaşık çatalı hediye edilir.

İstanbulda hasta ziyaret edenler, hastanın kendisine ve ailesine « geçmiş olsun, Allah bir daha göstermesin» gibi bazı dilek cümlelerile hastanın iyi olmasından doğan sevinçlerini ifade ederler. Hasta ve ailesi de bu gibi dileklere : « Teşekkür ederiz, Allah cümlemize afiyet versin, Allah size de göstermesin.» tarzında mukabelede bulunurlar.

Hastalık sırasında olduğu gibi, nekahat devrinde de hastanın yanında çok oturmamak, hastanın başını ağrıtmamak, canını sıkmamak gibi noktalara dikkat edilir. Hastayı ziyaret için yalnız gidilmişse, hastanın yanı kalabalıklaşınca ziyarete nihayet verilir, eğer bir kaç kişi bir arada hasta ziyaret edilirse, üç beş dakikadan fazla hastanın yanında kalınmaz, hattâ hasta israr etse bile itizar olunur.

Hastalık zamanında hastanın evinde gece kalmak, yemek yemek, hastaya bakanları her ne suretle olursa olsun işgal etmek, onlara ümitsizlik verebilecek sözler söylemek, hastanın tedavîsine karışmak ve bunlara benzeyen hareketlerde bulunmak İstanbulda hiç hoş görülmez.

Hasta olan bir akraba, tanıdık veya komşu, herhangi bir mazeretle ziyaret edilemediği takdirde hastalıktan sonra hastadan ve ailesinden af dilemek, kat'î bir mecburiyet ve terbiye icabıdır. Mamafih en iyisi hastayı nekahet devrinde her halde ziyaret etmek, göynünü almak, ona neş'e, ümit, kuvvet ve hayat götürmektedir.

Mehmet Halit Bayrı

— Geçen sayıdan devam —

— Yolu da kısadır, demiş.

Bunun üzerine hepsi birden:

— O halde ismini soralım, demişler.

Adamın yanına yaklaşarak ismini sormuşlar. Adam doğru cevap vermiş.

— Musadır, demiş. Bunu duyunca üçü birden:

— Hah! İşte bizim eşeğimizi çalan sensin, altındaki eşek bizimdir, demişler.

Adam:

— Yok canım, o benim eşeğimdir. Ben sizin eşeğinizi filân almadım, demiş.

Üç kardeş:

— Hayır bu eşek bizimdir. Hâkime gidip danışacağız, demişler.

Hâkimin huzuruna çıkmışlar ve meseleyi anlatmışlar. Hâkim adama bakmış:

— Canım bu eşek onlarınmış, niye vermiyorsun, haydi ver, diye emretmiş.

Adam telâşa düşmüş.

— Yok efendim, bu eşek benim kendi malımdır, demiş.

Hâkim bu sefer üç kardeşe dönmüş:

— Siz yalan söylüyorsunuz. Bu adama iftira etmeğe utanmıyor musunuz, demiş.

Üç kardeşin buna canı sıkılmış:

— Efendim biz iftira etmiyoruz. Eşeğin bize ait olduğunu zannen bulduk, demişler.

Hâkim:

— Zannen nasıl buluyorsunuz? Ben sizi şimdi tecrübe edeceğim, bakalım ne yapacaksınız, demiş,

Çocukları bir karanlık odaya kapamış. Kendi bağçeye çıkarak bir ayva koparmış. Bu ayvayı kırk boğça içine sarmış ve sonra üç kardeşi çağırmış:

— Bilin bakalım, bu boğçanın içindeki nedir? Diye sormuş.

Büyük oğlan:

— Yuvarlaktır, demiş.

Ortanca kardeş:

— Yuvarlaksa sarıdır, demiş.

En küçük de:

— Sarı ise ayvadır, cevabını vermiş.

Hâkim hayret etmiş:

— Siz bunu gördünüz de ondan bildiniz. Bu sefer başka bir tecrübe yapacağım, demiş.

Çocukları bodruma kilitlemiş. Bağçeye inerek bir arı yakalamış ve kırk kat boğça içine sarmış. Sonra üç kardeşi huzuruna çağırmış:

— Bu bağçenin içindeki nedir? Diye sormuş.

En küçük kardeş:

— Canlıdır, demiş.

Ortanca çocuk:

— Canlı ise ballıdır, demiş.

Küçük kardeşleri de :

Ballı ise arıdır, demiş.

Hâkim efendi «pes» demiş ve Musaya :

— Eşeği çalan sensin ! Ver kerata eşeği, diye korkutmuş.

Herif inkâr etmişse de sonra doğrusunu söylemiş :

— Eşeği ben çalmıştım, diye itiraf etmiş.

Bu sefer hâkim çocuklara para vermiş, onlara iltifat etmiş ve sonra da:

— Yarın akşam bizim eve yemeğe buyurun, demiş.

Çocuklar :

— Pekâlâ, emredersiniz, demişler ve çıkmışlar.

Ertesi gün hâkim kasaba giderek en iyi etten pirzola yaptırmış, fırına giderek en birinci undan ekmek ısmarlamış. Eve gelmiş. Hizmetçiye güzel bir sofra hazırlamasını, misafirleri geldiği zaman içeri almasını ve yemek zamanında da sofraya oturtmasını söylemiş. Ve eğer :

— Hâkim efendi nerede? Diye sorarlarsa, şimdi geleceğini söylemesini de tenbih etmiş.

Akşam olunca üç kardeşler hâkimin evine gelmişler. Hizmetçi kapıyı açmış ee onları misafir odasına oturtmuş. Yemek vakti gelince :

— Sofraya buyurun, demiş.

Çocuklar hâkimin nerede olduğunu sormuşlar. Hizmetçi :

— Bir az dışarı çıkmıştı. Şimdi gelecektir. Siz buyurun, yemeğe başlayın, demiş.

Çocuklar sofranın başına oturmuşlar, kolları sıvamışlar. En büyük kardeş ekmeği koparmış :

— Ölü kokuyor, diyerek yememiş.

Ortanca kardeş eti koparmış :

— Öf leş kokuyor, demiş.

Küçük de :

— Öyle ise yükteki hâkim piçtir, demiş.

Hâkim, bu kelimeyi işitir işitmez hemen yükten dışarı çıkmış ve çocuklara iltifatta bulunmuş. Yemek yemişler, eğlenmişler ve sonra çocuklar :

— Allahaısmarladık, diyerek evlerine gitmişler.

Çocuklar gittikten sonra hâkim hemen annesinin üzerine hücum etmiş :

— Doğru söyle anne ben piçmiyim, diye sormuş.

Kadın :

— Hayır oğlum, sen deli misin, diye söylemiş.

Hâkim annesini sıkıştırmış, kadın da doğrusunu söylemiş :

— Evet oğlum sen piçsin, çünkü babanın çocuğu olmadı. Onun için sen başka adamdan oldun, demiş.

Hâkimin buna fena halde canı sıkılmış ve doğru fırıncıya koşmuş :

— Ulan herif bu ekmekler niye ölü kokuyor, demiş.

Fırıncı evvelâ yemin etmiş, bir şey yok efendim, size öyle geliyor, demiş. Fakat kurtuluş olmıyacağını anlayınca :

— Efendim, çuvallarım dün akşam kabristanda kalmıştı, belki onun için ekmekler un kokuyor, demiş.

Hâkim buradan çıkıp kasaba gitmiş :

— Bu et ne için leş kokuyor? Diye sormuş.

Kasap hiç itiraz etmemiş. Korkusundan doğruyu söylemiş :

— Bizim kuzunun anası ölmüştü. Büyüyünceye kadar ona bir köpek meme verdi. Her halde bunun için leş kokuyor, demiş.

Hâkim hayret içinde kalmış ve çocukları bir daha huzuruna çağırarak ikramı izzette bulunmuş. Zanni oğulları da muratlarına ermiş....

GÜNER İLE İNCİ

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir padişahın iki kızı varmış. Güner on beş yaşlarında, İnci de on iki yaşında imiş. Bir gün, bu iki zavallı yetim kalmışlar. Aradan iki üç sene geçtikten sonra padişah bir kadınla evlenmiş. Sultan Hanım çocuklara çok eziyet çektiriyormuş. Günün birinde, hayatlarından hiç memnun olmıyan Günerle İnci, saraydan, uzak, çok uzak olan dağlara kaçmağa karar vermişler ve iki kardeş yola çıkmışlar. Akşama kadar, yürümüşler, hiç durmadan, arkalarına bakmadan yürümüşler. Ancak geceleyin uzaklarda ince bir ziya görmüşler ve o tarafa düzülmüşler. Epeyce ilerlemişler ve ışık olan evin kapısına varmışlar. Küçük kız kapıya varmış. Bir ihtiyar kadın kapıyı açmış ve :

— Ne istiyorsunuz kızlarım ? Diye sormuş. Çocuklar :

— Nineciğim, bizi bu gecelik tanrı misafiri olarak kabul eder misiniz? Diye yalvarmışlar. İhtiyar kadın :

— Hay hay evlâtlarım, içeri girin demiş.

Çocuklar, biribirine bakıştıktan sonra içeri girmişler ve mahzun mahzun ikinci katta bulunan bir odaya dalmışlar. Acaba, biz yarın sağ salim

bu kulübeden dışarı ayağımızı atacakmıyız diye konuşuyorlarmış. Bir kaç dakika geçtikten sonra aşağıdan sesler gelmeğe başlamış. Hemen İnci kulağını kabartmış.

Aşağıda bir erkek :

— Bana bak karı, eğer şimdi sakladığın âdem uşaklarını buraya getirmezsen seni yerim, anladın mı? Diyormuş.

Kadıncağız :

— Ayol sen delirdin mi? Daha şimdi on tanesini yedin. Her halde kokuları yine burnuna geliyordur, demiş. Adam bu sefer :

— Peki öyle ise kuyuya gidelim, ben susadım, demiş. İnci bunu duyunca hemen kardeşine :

— Ablacığım, haydi kalk da şu devi takip edelim, demiş.

İki kardeş devin arkasından kuyunun önüne kadar koşmuşlar ve bir köşede saklanmışlar. Tam dev iyilip su içerken, iki çocuk bunun bacaklarını kaldırmışlar ve dev kuyunun içine düşmüş. O günden sonra Günerle İnci bu kulübede yaşamağa başlamışlar. İnci koyunları otlatır, Güner de ev işlerine bakarmış. Bir gece İnci kardeşine :

— Ablacığım, seni bir gün kaçıracak olurlarsa ben ne yaparım? Demiş. Güner göz yaşlarını silerek kardeşine teselli vermiye çalışmış. Oralarda da bir Padişahın oğlu bu civarda arkadaşlarile beraber ava çıkmış. Yolun ortasında çok susamışlar ve karşılarındaki kulübeden bir bardak su istemekten çekinmemişler. Kapıyı çalmışlar. Güner, ince belli, güzel kız; yüzü kirli boyalı ve elinde bir maşraba su olduğu halde dışarı çıkmış. Padişahın oğlu, suyu içtikten sonra bir kere kızın yüzüne bakmış ve maşrabanın dibinde bulunan suyu Günerin yüzüne dökmüş. Hemen kızın yüzündeki boyalar akmaya başlamış ve bir az sonra bu pisliklerin altından ayın on dördü gibi güzel bir yüz meydana çıkmış.

Şehzade hemen kızı kaçırmağa karar vermiş. Günerin hatırına o anda kardeşi gelmiş. Boynundaki inci gerdanlığı çıkarmış ve geçtikleri yollara serpmiye başlamış.

İnci eve döndüğü zaman, ablasını göremeyince ağlıya ağlıya sokağa çıkmış. Ablasının incilerini görmüş, meseleyi anlamış ve yolu takip etmiş. Bir derenin kenarında bir insan cesedi görmüş ve bu insanın derisini kendi üstüne geçirmiş. Yine yoluna devam etmiş. Tam bir sarayın önünde ablasının en büyük incisini görmüş. Sarayın kapıcısına, kimsesiz olduğunu ve kendisini yanlarına almalarını rica etmiş. Kapıcı kabul etmiş ve İnciyi içeri almış.

Gelelim Günere : Padişah, oğlunun böyle güzel bir padişah kızını bulduğuna sevinmiş. Kırk gün kırk gece düğün yaparak onları evlendirmiş.

Bu sefer padişah küçük oğluna :

— Haydi oğlum, sen de git, bir kız bul, seni de evlendirelim, demiş. İnci sarayın içinde himaye görüyor ve her kes ona acıyormuş. Şehzade de bu zavallı kızcağıza çok dikkat ediyor, uşaklara, ona iyi bakmalarını tenbih ediyormuş. İnci her gün gizli bir yerde derisini çıkarıp yıkanıyormuş. Bir gün Şehzade bu kızın nereye gittiğini merak etmiş. Arkasını takip etmiş. Kızın yıkandığını görünce hemen kucaklamış ve babasına götürmüş. İnci ablasını tanımış ve kucaklaşmışlar. Padişah İnciyi de küçük oğluna almış. Kırk gün, kırk gece düğün yapmışlar, onlar ermiş muradın, biz çıkalım kerevetine....

ÜÇ LİMON KIZI

Vatile zengin bir padişahın gayet güzel bir âdeti varmış. Senede birgün sarayının karşısındaki çeşmenin bir musluğundan yağ, diğerinden bal akıtırmış. Gene bir gün çeşmeden yağ ile bal akıyormuş. İhtiyar bir kadın çeşmeye gelerek testilerine yağ ile bal doldurmağa başlamış.

Padişahın oğlu ihtiyar kadını pencereden görmüş. Bir muziplik olsun diye okunu çekerek kadının bir testisini kırmış.

Kadın da :

— Evlâdım ben sana ne yaptım da testimi kırdın? Padişah oğlusun, Üç Limon Kıza aşık ol, demiş, gitmiş.

Derken şehzade günden güne sararıp solmağa başlamış. Padişah oğlunun halini merak etmiş :

— Oğlum derdin nedir, diye sormuş.

Şehzade de, Üç Limon Kıza âşık olduğunu, onu herhalde bulacağını söylemiş.

Bir gün anasına ve babasına vedâ ederek yola çıkmış. Günlerce gitmiş. Bir yerde ihtiyar bir dervişe rasgelmiş.

Derviş :

— Selâmünaleyküm oğlum, böyle nereye gidiyorsun, diye sormuş.

Şehzade :

— Aleykümselâm derviş baba, Üç Limon Kıza âşık oldum, onu aramağa gidiyorum, cevabında bulunmuş.

Derviş de :

— Madem öyledir. Ben sana onun yerini öğreteyim, demiş, ve :

— Şu karşiki dağın arkasına gidersin, önüne bir dikenli gül bahçesi gelir. «Ne güzel gül bahçesi» diyerek gülünden koparıp koklarsın. Bir az ilerde bulanık bir dere vardır. «Ne kadar berrak su» diyerek iğilir bir parça su içersin. Daha ilerde bir köpeğin önünde ota, bir atın önünde de ete rasgelirsin, bunların yerini değiştirirsin. Sonra bir de bakarsınki karşında iki kapı çıkmış. Bunların biri kapalı diğeri açıktır. Açık kapıyı ka-

pıyı kapar, kapalıyı açarsın ve içeriye girersin. Burası büyük bir bahçedir, devin evidir. Bahçede limon ağaçları vardır. Bu ağaçların birinde yalnız üç limon vardır. Bunları koparır ve kaçarsın. Yalnız bu limonları sulu yerde kes, her birinin içinden bir kız çıkar :

— Su... Su... Der, eğer su vermezsen ölür, demiş.

Şehzade, dervişin elini öperek yola revan olmuş. Evvelâ gül bahçesine rasgelmiş, «Ne güzel gül bahçesi» diyerek dikenlerin arasından bir gül koparıp koklamış. Sonra derenin yanına gelmiş, «Ne kadar berrak su» diyerek bir parça su içmiş. Karşısına çıkan köpeğin önündeki otu atın önüne, atın önündeki eti de köpeğin önüne koymuş. Sonra yoluna devam etmiş. İki kapı görmüş. Açık olanı kapamış, kapalı olanı da açmış. Önüne büyük bir bahçe çıkmış. Hemen dervişin söylediği üç limonu kopararak kaçmağa başlamış. Dev, bunu görmüş :

— Tutun kapılar, tutun, diye bağırmış.

Kapının biri :

— Ben kaç senedir açık duruyorum, beni kimse kapamamıştı, o kapadı, ben onu tutmam, diye cevap vermiş ve tutmamış.

Öteki kapı da :

— Ben de kaç senedir kapalı duruyordum. Bir kere olsun açayım dedin mi? Ben de tutmam. Çünkü beni o açtı, demiş.

Dev bu sefer atla, köpeğe seslenmiş :

— Tutun şunu, demiş.

At cevap vermiş :

— Benim önüme ot koydu. Beni açlıktan kurtardı, ben onu tutmam, demiş.

Köpek de :

— Benim önüme de et koydu, ben de tutmam, cevabını vermiş.

Dev, dereye seslenerek, «onu boğ», demiş.

Dere :

— O benim suyumdan «Ne kadar berrak su», diyerek içti. Halbuki siz, bulanık su, diye beğenmiyordunuz. Ben boğmam, demiş.

Dev, son çare olarak dikenli gül bahçesin, şehzadeyi tutmasını söylemiş.

Dikenli bahçe de :

— O benim dikenlerime bakmadan: « Ne güzel gül bahçesi » diyerek güllerimden koparıp kokladı. Siz dikenlerimden çekindiniz ve beni koklamadınız. Ben de hiç tutmam, cevabını vermiş.

Zavallı dev, yalnız kalınca çocuğun arkasından koşmağa başlamış. Fakat dere onu bırakmamış ve boğmuş. Şehzade de selâmete çıkmış. Yolda limonun birini kesmiş. İçinden kız çıkmış;

— Su... Su... Demiş, fakat şehzade su bulamamış, kız da ölmüş.

Biraz gittikten sonra, duramamış:

— Acaba ötekilerde de kız varmı ki? Diyerek birini daha kesmiş. Ondan da bir kız çıkmış, tabii su olmadığı için o da ölmüş.

Şehzadenin canı sıkılmış. Kendi kendine kızmış. Derken bir havuz kenarına gelmiş limonu kesmiş ve içinden çıkan kızı hemen havuzun içine atmış.

Kız bol bol yıkanmış, kana kana su içmiş ve sonra silkinerek ayın on dördü gibi güzel bir kız oluvermiş.

Şehzade sevincinden deli gibi olmuş:

— Aman sultanım, ben şimdi sarayıma gidip askerlerimi, çalgıcılarımı alayım, seni saraya öyle getireyim, demiş.

Kız da:

— Sakın annene ve babana alnından öptürme, sonra beni unutursun, diye tenbih etmiş. Şehzade,peki,diyerek saraya gitmiş. Annesi ve babası bunu görünce çok sevinmişler ve hemen alnından öpmüşler. Ve tabii şehzade de kızı unutmuş....

Kız havuzun yanında bir kavak ağacı görmüş:

— Eğil kavak ağacı, demiş.

Kavak ağacı eğilmiş. Kız da üstüne çıkarak oturmuş. Kızın şevki aşağıdaki havuza vurmuş.

Kavak ağacının karşısında bir ev varmış. Bu evde de arap bir hizmetçi varmış. Hizmetçi çeşmeye su almağa gelmiş. o sırada havuzun içinde güzel bir gölge görmüş ve ona hayran hayran bakmağa başlamış.

— Ben bu kardar güzelim de hanım beni ne diye suya gönderiyor, diyerek testileri kırmış ve eve girerek:

— Ben çok güzelmişim. Şimdi havuzda gölgemi gördüm. Ben bir daha suya gitmem, demiş.

Kadın, hizmetçi ile alay etmiş:

— Sen güzel değilsin. Bir kere orada başını kaldır da yukarı bak, demiş.

Arap kızı tekrar çeşmeye gitmiş. Başını kaldırıp yukarı bakmış:

— Ooo... Küçük hanım, sen böyle yüksek ağaca nasıl çıktın? Beni de yukarı alsana, demiş.

Güzel kızın, şehzadesi gelmediğinden canı sıkıldığı için, bir az konuşurum, diyerek kızı yukarı almak için:

— Eğil kavak ağacı, demiş.

Kavak ağacı eğilmiş. Aarap kızını da ağacın üstüne çıkarmış.

Öteden beriden konuşmağa başlamışlar. Dilber kız başından geçenleri arap kızına anlatmış. Arap kızı bir aralık:

— Mademki sen peri kızısın, tılsımın nedir, diye sormuş.

Güzel kız:

— Benim tılsımım başımdaki toplu iğnedir, eğer bu iğneyi başımdan çekerlerse, ben kuş olup uçarım, demiş.

Arap kızı bunları işitince bir kurnazlık düşünmüş ve güzel kıza:

— Ne olur hanımcığım, senin şu güzel elbiselerini bir kere giyeyim, elmaslarını da takayım, bakalım güzel olacakmıyım, diye yalvarmış.

Kızcağızın aklına hiçbir fenalık gelmediği için elbiselerini çıkarmış, elmaslarını da arap kızının boynuna takmış.

Gene konuşmağa başlamışlar. Arap kızı:

— Eğilin de başınızı kaşıyayım, demiş.

Kız başını eğmiş, arap kızı da kaşımağa başlamış. O arada kızın başındaki toplu iğneyi çekmiş.

Dilber kız da bir kuş olup uçmuş.

Arap kızı ağaca kurulmuş oturmuş. Bir kaç gün geçtikten sonra şehzadenin aklına kız gelmiş. Hemen askerlerini ve çalgıcılarını toplıyarak yola çıkmış.

Arap kızı ağaçtan borazan seslerini duymuş.

— İşte beni almağa geliyorlar, diye sevinmiş.

Şehzade ağacın kenarına gelince şaşırmış. Ağzı açık kalmış. Kıza:

— Sen niye böyle oldun, diye sormuş.

Arap kızı

— Ne olacağım, güneş vurdu kararttı. Rüzgâr esti sararttı. Sen beni unuttun gittin. Bir daha aramadın. Ağlıya ağlıya gözlerim de bozuldu, demiş.

Şehzade inanmış. Çarnaçar kızı alarak saraya götürmüş.

Annesi ve babası çirkin kızı görünce:

— Ayol âşık olduğun kız bu muydı, diye kızmışlar...

Ne ise düğünleri olmuş, Arap kızı da şehzadenin karısı olmuş.

Düğünden sonra sarayın bahçesine her gün beyaz bir güvercin gelir, bağçıvana seslenirmiş:

— Bağçıvancı, bağçıvancı, Padişahın oğlu uyuyorsa, uyusun, yağ ile bal olsun. Arap kızı uyuyorsa, uyusun uyansın, kan ile irin olsun. Bastığım dallar kurusun, dermiş ve sonra uçarmış

Böylece her gün ağaçların dalları kuruyormuş.

Şehzade bir gün bahçeye inmiş. Ağaçların dallarını kurumuş görünce bağçıvana çıkışmış ve :

— Neden bu ağaçlara iyi bakmıyorsun, diye sormuş.

Bağçıvan da korkusundan olanları şehzadeye anlatmış.

Şehzade de:

— O halde dallara zift sür, güvercini yakala!... Emrini vermiş.

Bağçıvan dallara zift sürmüş. Ertesi gün güvercin gelmiş:

— Bastığım dallar kurusun, demiş ve uçarken zifte yapışmış kalmış.

Bağçıvan da güvercini yakalıyarak şehzadeye götürmüş.

Şehzade, güvercini çok sevmiş. Onu kafese koyarak odasına asmış. Güvercin de, şehzade odaya girdikce cıvıl cıvıl ötermiş.

Arap kızı hâmile kalmış. Aşermeğe başlamış. Sonra:

— Ben bu kuşun etini yemek istiyorum, diye tutturmuş.

Şehzade:

— Canım, etme, eyleme, sana başka kuş alalım, demişse de

O:

— İlle bu kuşun etini isterim, diye ısrar etmiş.

Nihayet Şehzade güvercini kesmiş.

Kuşun kanı yere damlamış ve orada kocaman bir selvi ağacı çıkmış.

Arap kızı güvercinin etinden yemiş. Bu sefer de:

— İlle bu selvî ağacından benim çocuğuma bir beşik yapın, diye tutturmuş.

Beşiği de yapmışlar. Selvi ağacının parçaları yerde duruyormuş. Fakir bir kadın gelerek şehzadeye:

— Bu parçaları bana ver de yakayım, demiş.

Şehzade selvi parçalarını kadına vermiş. Kadın bu parçaları alarak eve getirmiş, bırakmış ve sokağa çıkmış. Bu tahtaların arasından kız çıkmış. Ortalığı süpürmüş. İyice temizlemiş, evi gül gibi yapmış. Yemekleri de pişirmiş.

Kadın, eve gelince şaşırmış, kendi evini tanıyamamış, dışarı çıkmış, tekrar girmiş. Besmele çekerek etrafı aramış ve:

— İn misin? Cin misin? Bana görün, diye odaya seslenmiş.

Kız meydana çıkmış, kadının elini öpmüş ve başından geçenleri birer birer anlatmış, kadına:

— Senin kızın olayım, demiş.

Kadın kabul etmiş. Kızın pişirdiği yemekleri güle oynıya yemişler.

Şehzade bir gün hastalanmış ve ahaliden çorba istemiş. Herkes çorba pişirip saraya götürmüş. Şehzade bunlardan birer kaşık alıp bırakmış.

Kız bunu haber almış ve ihtiyar kadına:

— Anneciğim biz de çorba pişirelim de saraya götür, demiş.

Kadıncağız:

— Haydi yavrum pişir de götüreyim. Şehzade bir de bizim çorbamızdan içsin, demiş.

Kız çorba pişirmiş. Evvelce havuzun yanında şehzadenin kendisine verdiği yüzüğü de çorba tasının içine atmış. Annesine vererek saraya göndermiş.

Sarayın kapıcıları, kadını fakir diye yukarı almak istememişler. Şehzade haber alınca :

— Bırakın gelsin, demiş.

Kadın yukarı çıkarak çorbayı şehzadeye vermiş.

Şehzade çorbadan bir kaşık içmiş. İkinci kaşıkta yüzük meydana çıkmış. Şehzade yüzüğü görünce vaziyeti hemen anlamış ve kadına :

— Valide senin kızın var mı, diye sormuş.

Kadın da :

— Var şehzadem, ne emrediyorsunuz, diye sormuş.

Şehzade :

— Yarın akşam onu pencerenin altına getir. Ben, bir sepet dolusu altın aşağı sarkıtırım. Sen altınları alır, kızı da sepete koyarsın. Ben yukarı çekerim, böylelikle kızı bana satmış olursun, demiş.

Kadın :

— Emriniz bâş üstüne şehzadem, demiş ve gitmiş.

Kadın ertesi günü kızını alarak sarayın önüne gelmiş. Şehzadenin sepetinden altınları almış ve kızı sepete koymuş. Şehzade sepeti yukarı çekmiş, kızı almış. Sarmaş dolaş olmuşlar.

Kızı kendine nikâh ederek evlenmiş. Sabahleyin arap kızını ve çocuğunu kırk atın kuyruğuna bağlatarak dağlarda parça parça ettirmiş ve dilber kızla da ömrünün sonuna kadar mes'ut olmuş. Onlara masal... Bize de sağlık..

DÜNYA GÜZELİ

Vaktile bir padişahın üç oğlu varmış. Bir gün padişah hastalanmış ve oğullarını yanına çağırmış.

Evvelâ büyük oğluna :

— Oğlum sen ne istersin? Mal mı? Mülk mü? Para mı? Akıl mı? Diye sormuş.

O :

— Mal isterim babacığım, demiş.

Padişah :

— Öyle ise bütün malım mülküm senin olsun, demiş.

Bu sefer ortanca oğluna :

— Oğlum sen ne istersin? Mal mı? Para mı? Diye sormuş.

Ortanca da :

— Babacığım, para isterim. Çünkü para olursa her şeyi almak kabildir, demiş.

Padişah da :

— Peki, bütün hazinelerim de senin olsun, demiş.

Bundan sonra en küçük oğluna dönmüş :

— Oğlum sen ne istersin ? Söyle bakalım, demiş.

Küçük de :

— Babacığım, malı, parayı ne yapayım, akıl her şeyden kıymetlidir. Ben akıl isterim, demiş.

Padişah da ona :

— Sen öyle ise Köse dayının yanına git, demiş.

Meğer o zaman Köse dayı isminde gayet akıllı bir adam varmış.

Bir meddet geçtikten sonra padişah ölmüş. En büyük şehzade babasının bütün hazinelerine konmuş En küçük de Köse dayının yanına gitmiş.

O zamanlar, « Dünya güzeli » namile her tarafa şöhret salmış, hakikaten güzel bir kız varmış.

Padişahın büyük oğlu, babasının yerine padişah olduktan ve bütün mallara sahip olduktatan sonra , bu dünya güzeli uğrunda bütün mallarını harcamış, fakat bir türlü bu güzeli bulamamış. Sefil olmuş. Elinde hiç bir şey kalmamış Ortanca şehzade de babasından kalan bütün hazineleri bu dünya güzeli uğrunda feda etmiş, fakat o da görmemiş.

Bu dünya gözelinin uğrunda bir çok tüccarlar, padişahlar, şehzadeler hep sefil olmuş. Ancak yüzünü görebiliyorlarmış.

Halbuki dünya güzeli, kendisinin bütün endamını gören kimse ile evlenmeğe hazırmış.

En küçük şehzade, kardeşinin bu kız uğrunda sefil olduğunun işitince kendi kendine :

— Ben bu kıza sahip olacağım, demiş. Doğru Köse dayıya gitmiş :

— Dayıcığım, bir dünya güzeli kız varmış, herkes bunun uğrunda malını mülkünü feda etmiş ve bir türlü onu elde edememiş. Ben onu her halde almak istiyorum, bana bir akıl öğret, demiş.

Köse dayı :

— Doğru çarşıya git, bir keçi, bir sacayak, bir tencere ve bir kucak da odun al, birlikte kızın sarayına gidelim, demiş.

Şehzade şaşırmış, bu kız ile keçinin. tencerenin, sacayağının ve odunun ne alâkası var, diye düşünmeğe başlamış. Köse dayı çocuğun düşündüğünü görünce :

— Ne düşünüp duruyorsun şehzadem? Haydi git ve bunları al gel demiş.

Şehzade pazara giderek Kösenin dediklerini almış, ve gelmiş. İkisi de

tebdili kıyafet ederek pejmürde bir kılığa girmişler ve kızın sarayının önüne oturmuşlar.

Köse, şehzadeye :

— Şimdi ikimiz de aptal gibi hareket edeceğiz, yalnız ben ne yaparsam sen de aynı şeyi yap, demiş.

Köse evvelâ keçinin ayaklarını bağlamış ve pıçağı ensesine sürtmeğe başlamış. Keçinin canı yanmış ve acı acı bağırmağa başlamış. Keçinin feryatlarını düya güzeli duymuş ve :

— Lâlacığım bu keçi nerede bağırıyor? Bir öğren bakalım, demiş.

Lâla pencereden bakmış ve bir ihtiyarla bir genç köylünün ellerindeki pıçakla keçiyi ensesinden kestiklerini görmüş ve hemen sultan hanıma haber vermiş. Kız pencereye koşmuş.

— Baba, öyle hayvan kesilmez, dyie seslenmiş.

İhtiyar da :

— Ya nasıl keselim kızım, diye sormuş.

Kız kendi gerdanını göstererek :

— İşte burasından kesin, demiş.

Şehzade de :

— Gerdana bak, gerdana, diye söylenmiş.

Keçi kesilmiş, fakat iş derisini yüzmeğe gelmiş. İki kişi de uğraşmışlar bir türlü keçinin derisini yüzememişler.

Dünya güzeli pencereden bakarmış :

— Ayol, baldırından kesin de üfleyin, diye baldırını göstermiş.

Şehzade bu sefer de :

— Baldıra bak baldıra, demiş.

Hayvanın baldırını açıp üflemişler, fakat deriyi, nasıl çıkaracaklarını bilmiyorlarmış gibi, ötesinden berisinden pıçakla kesmeğe başlamışlar.

Kız gene dayanamamış:

— Canım, hayvanın karnını bıçakla boydan boya kesiniz, diye karnını açarak gırtlağına kadar göstermiş ve :

— Buraya kadar kesin, demiş.

Şehzade :

— Göbeğe bak göbeğe, demiş.

Ne ise, deri yüzülmüş. Odunu yakmışlar, sacayağını ters koyarak tencereyi üstüne oturtmuşlar.

Kız gene dayanamamış ve elinin üç parmağını açarak :

— Böyle oturtun, demiş.

Uzatmıyalım, keçi tencerede pişmiş. İhtiyar ve kurnaz Köse, kıza :

— Kızım, bizim yerimiz yurdumuz yok. Bize bir tabakla kaşık verin de şunu yiyelim, demiş.

Dünya güzeli, Lâlasına:

— Yahu bunlar çok aptal şeyler. Şunları yemek odasına al da orada yemek yesinler, biz de seyredelim, demiş.

Lâla, ihtiyarla genci içeri çağırmış. Köse içeri girerken şehzadenin kulağına iğilerek:

— Sen kaşığı benim burnuma sok, ben de senin kulağına sokacağım, o vakit sultan gelir, demiş.

İçeri girmişler ve sofranın başına oturmuşlar.

Şehzade, etin kaburga tarafından kopararak yalamağa başlamış. Bir aralık, elinden kaçmış gibi kemiği ihtiyarın suratına sürmeğe başlamış.

İhtiyar da elindeki kaşığı şehzadenin yüzüne gözüne sürmüş ve böylece her ikisinin de yüzü yağ içinde kalmış,

Sultan hanım gene dayanamamış. İçeri girmiş. Lâlasına:

— Lâlacığım, bunlar yemek yemesini bilmiyorlar. Sen şu ihtiyara yedir. ben de şu zavallı gence yedireyim, demiş.

Her ikisi de bunlara yemek yedirmeğe başlamışlar.

İhtiyarla şehzade bir güzel karınlarını doyurmuşlar. Vakit de epice geç olmuş.

Sultan hanımın merhameti ziyadeleşmiş:

— Aman Lâlacığım şimdi vakit çok geç. Bu zavallıları göndermiyelim de, sen bir odaya bunlara yatak yap, burada kalsınlar, demiş.

Lâla bunlara yatak yapmış. İkisi de ellerini, yüzlerini yıkıyarak odaya girmişler, sultan da delikten gözetlemeğe başlamış.

İhtiyar da, genç de tam bir aptal gibi hareket ederek, yastığı ayak tarafına, yorganları ters koymağa, bir az sonra da yatağı alt üst etmeğe başlamışlar.

Dünya güzeli büsbütün şaşırmış:

— Lâla, bunlar pek zavallı şeyler, bari ihtiyarı sen odana al da yatmasını öğret, ben de genç ile yatayım, bunlar galiba ot üzerinde yattıkları için yatak filan bilmiyorlar demiş.

İkisi de odaya girmişler. Lâla ihtiyar köylüyü alarak kendi odasına götürmüş. Sultan da yastıkları, yorganları düzelterek:

— Bak böyle yatılır, demiş ve oğlanı yatağa yatırdıktan sora kendi de yatmış.

— Devam edecek —

Naki Tezel

BERGAMADA BULUNAN OTLARLA BUNLARIN KULLANILIŞ, TARZLARI

Otun adı	Hangi hastalığa yaradığı	Nasıl kullanıldığı
Acı dülek	sarılık için	bunun suyu buruna çekilir
Kirişlik kökü	zorlamalarda	dövülerek vurulur
Ceviz yaprağı	mide için	çay gibi içilir
Taze ceviz nuhut kadarken	sıtma için	üç gün üçer tane yutulur
Malatura (arap saçı)	idrar zorluğunda	kaynatılır suyu içilir
Hindiba	mide için	Salata yapılarak yenir
Kuş dili	mide için	çay gibi içilir
Temre otu	temre için	suyu sürülür
Böğürtlen dikeni(karanti)	yanık için	yaprağı yakılır, külü ekilir
Yılan burçağı	karın ağrısına	tohumundan bir kaç tane yutulur
Baldıran otu	dişlerdeki kurtları düşürmek için	tohumu kaynatılır hem bu su ile ağız çalkalanır hem de bunun buğusuna ağız bir örtü altında tutulur beyaz kurtlar suya düşer.
Abdüsselam (Hindiba)	müshil için	tohumu yenir
Bodur ot	basur için	yaprağı kaynatılır içilir
Kiriş melek otu	Et bitirmek için	bunun kökündeki yumurtaların suyu sürülür.
Çitlembik yaprağı	ayak terlemesine	taz yaprakları parmak arasına geceleri konur.
Ebe gümeci(develik)	bağırsak ufuneti	haşlanır yenir.
Ebe gümeci	kulak ağrısına	kaynatılır, suyu ile kulak yıkanır
Çaltı dikeni	Ur için	kabuğu yarım saat kadar yapıştırılır.
Ayva yaprağı	ishal kesmek için	Kaynatılır, içilir.
Mercan köşk	Mide için	kaynatılır, içilir.
Pelin	iştaha için	kaynatılır, içilir.
Pelin	sıtma için	kaynatılır sabahları aç karnına souk içilir.
Kırk dam otu	çıbanları deşmek ve kurutmak için	yapragı yapıştırılır.

Otun adı	Hangi hastalıga yaradığı	Nasıl kullanıldığı
Selvi ozalağı	diş rğrısı için	kaynatılır, ağız çalkanır
Kedi tırnağı otu	memeli basur için	tütsüsüne oturulur.
Burçak kahvesi	Basur için	birer miktar su ile içilir
Tütün yaprağı	haşarat için	kaynatılır, suyu dökülür
Güzelavrat otu	Sinir için	yaprakları kaynatılır, içilir veya banyo yapılır
Kara dut	ağız paslanmasına	dudun suyu sıkılır, bir hafta güneşte şişe içinde bırakılır. Ağız çalkalanır.
Ayıt tohumu	Buruntu için	dövülür, yenir veya suyu içilir.
Çam ağacı filizi	Verem için	imbikte çekilir, sabahları aç karnına içilir.
Çınar kabuğu	Romatizma için	kaynatılır bir hafta banyo yapılık.
Mısır otu	nasır için	yaprağı yapıştırılır, sabaha kadar durur.
Filiskin	öksürük için	kaynatılır, içilir
Limon suyu	göz ağrısı için	göze damlatılır
Darı püskülü	idrar için	kaynatılır, içilir
Kara dut kökü	hayzın intizamı	kaynatılır, bir kaç defa içilir.
Maydanoz	şişleri indirmek için	sütle kaynatılır vurulur
»	akrep,yılan sokmasına	dövülerek vurulur.
»	ağız kokusu için	kaynatılır, içilir
»	akıntı vermek için	bel soğukluğu gibi yerlerde içilir.
Kabak çekirdeki içi	solucan ve şerit için	şekerle dövülür, yenir
Nohut	solucan için	akşamdan ıslanır, sabah suyu içilir.
Katır kuyruğu	romatizma için	çiçeği imbikten çekilir, içilir.
Hardal tohumu	» »	kaynatılır, banyo yapılır.
Aş kabağı	hıyarcık için	süt ile lapası vurulur.
Bamya	çıbanları patlatır.	kuruysa haşlanır veya yaş iken vurulur.
Domat	» »	kuruysa haşlanır veya yaş iken vurulur.
Akşam safası yaprağı	» »	kuruysa haşlanır veya yaş iken vurulur.

Otun adı	Hangi kastalığa yaradığı	Nasıl kullanıldığı
Domat	arı sokarsa	kesilerek vurulur
Böğürtlen (kapina)	mesanedeki taşlar için	kökü kaynatılır, içilir
Ekşi nar	memeli basur için	bütün külde pişirilir, kesilerek vurulur.
zeytin yaprağı	sıtma için	kaynatılır, içilir.
Yılan burçağı	yumurtayı yemeyenler için	tohumundan günde ikişer üçer yenir.
Kırmızı Lâle	çıbanı deşmek için	yaprağı üzerine konur.
Domat	diken, cam batarsa	vurulur çıkarır.
Gelincik	Boğmaca öksürük	kaynatılır, içilir.
Baldırı kara	Kum için	kaynatılır, souk içilir.
Tatula	Nefes darlığı için	yaprakları kurutulur, tütünle içilir
Koca kabak	terlemek için	lapası bileklere ve yarına vurulur
Ebe gümeci	inkıbaz olursa	sütle lapası karına vurulur.
Yıldız dikeni	mide ağrısı için	sabah akşam yarım fincan çay gibi içilir.
Yabani kestane	nefes darlığı için	sabah akşam kaynatılarak soğutulmuş birer kaşık içilir.
Ayrık kökü	idrar için	kaynatılır, içilir.
Saç kıran otu	saçkıran ve temreler	suyu sürülür
Kantoron çiçeği	kesikler için	zeytin yağı içinde güneşe asılır, icabında sürülür
Hatmi çiçeği	öksürük ve nefes darlığı	kaynatılır, içilir.
Mercan köşk	çarpıntı için	kaynatılır, içilir.
Asma yaprağı	yarayı deşmek için	yaranın üstüne konur
Mahmuza kökü	yarayı kurutmak için	dövölür, ekilir
çöre otu	kanlanmak için	kavrulur, şekerle dövülür, yenir
Gelincik yaprağı	verem için	kırmızı yapraklardan şurup yapılır, kırk gün içilir
Kaşık otu	diş etleri için	kaynatılır, ağızda çalkanır
Meyan kükü	öksürük ve göğüs darlığında	limonata gibi içilir
Ardıç tohumu	idrar için	çay gibi içilir
Sarı çiçek otu	yılan ve akrep sokmasında	dövülür vurulur
Sarı ot	sızı için	dövülür vurulur

Otun adı	Hangi hastalığa yaradığı	Nasıl kullandığı
Karga fesleğeni	iç sıkıntısından	çay gibi içilir.
Kekik otu	karın ağrısında	lapa yapılır, vurulur
Kokar sedef	sancılarda	kaynatılır, içilir
Kokar sedef kökü	inkıbaz olunca	kaynatılır içilir
Nar çiçeği	ishali kesmek için	Mazı göbeği ile kaynatılır, içilir
Karantı kökü	sıtma için	kaynatılır, soğutulur, sabahları birer fincan içilir
» »	böbreklerdeki taşa	çay gibi içilir
Kapaklık otu	yarayı temizlemek ve kapatmak	yaprağı vurulur
Ayrık kökü	müzmin sıtmalarda	2 kilo su içinde yarım kilo kalınca kaynatılır sabahları birer çay bardağı içilir
Semerci sazı kökü	ummaca ve şişlerde	5 kilo su, yarım kilo kalıncaya kadar kaynatılır, su yerine beş gün içilir.
Ayı kulağı yaprağı	mide ağrılarında	taze iken kaynatılır, sabah akşam aç karnına beş gün içilir.
Yılan burçağı kökü	yılan ve akrep sokmasında	bunun kökünde üç yumru vardır, hepsinden birer parça kesilir, her biri, üç tas çiy süde atılır, hangisi yoğurt tutarsa o panzehirdir. Diğer ikisi yeşil su gibi kalır bunlarda zehirlidir. Yoğurt yapan parça saklanır, yılan akrep sokmasında ceviz kadar yedirilir zehiri keser.
Soğan	kolera için	luzumu kadar suyu içirilir
»	mide ağrısı için	ortasından kesilir, kül ekilir, göbeğe konur
Sarmısak	kulak ağrısına	pişirilir kulağa konur
Sarmısak	yarım baş ağrısına	suyu buruna çekilir
»	öksürük için	pişirilir yenir
»	mide için	kaynatılır, kahve ile hap yapılır, sabahları üçer tane yutulur.
»	Basur ve romatizmada	kırk gün birer diş yutulur
»	zehirlenmede	yogurt içine konarak içilir

Otun adı	Hangi hastalığ yaradığı	Nasıl kullanıldığı
Sarımsak	sıtma için	sabahları yedi gün, her gün birer fazla yutulur.
»	zayıflığı gidermek için	yenirse besler
»	bağırsaktaki kurtlara	bir iki diş kaynatılır, şırınga yapılır.
Isırgan yaprağı	yarayı kurutmak için	ince elenir, ekilir.
» »	burun kanamasında	dövülür buruna üflenir
» »	hayızı tanzim için	yaprak dövülür, ötle karıştırılır, bezle tutulur.
» »	rahim düşerse	yaprağı dövülür.
» »	göğüs tutukluğunda	yaprağı arpa ile kaynatılır, içilir
» »	midede gaz olursa	yapragı pişirilir, suyu içilir
» »	ciğer şişerse	yaprağı sıkılır, suyu buruna çekilir.
» »	kulak ağrısında	Lapa yapılır, kulağa vurulur.
» » ve kökü	elleri yumuşatmak ve güzelleştirmek için	kaynatılır, günde bir iki defa bu su ile yıkanır
Isırgrn tohumu	ishal için	üzüm suyu ile kaynatılır içilir.
» »	çıbanlar için	dövülür, ekilir
» »	müzmin çıbanlar için	tuzla dövülür, ekilir
» »	köpek ısırmasında	tuzla dövülür, vurulur
» »	sinir bozulmasında	tuzla dövülür, ekilir
» »	dalak için	tuzla dövülür, ekilir
» »	kum ve taşı düşürmek için	günde iki üç gram yenir
» »	kuvvet için	dövülür, içilir

Osman Bayattekin
Bergama Müzesi Müdürü

KASTAMONİLİ ÂŞIK FEVZİNİN KOŞMALARI

— Geçen sayıdan devam —

Aşk bahrine Fevzi dalayım dersen
Hakikat babında kalayım dersen
Şeytanın da rengin alayım dersen
Az da şeytanlığı öğrenmelidir.

*
* *

Evci istiğnada pervaz eylemez
Bir kuş gördüm iki gözü yerdedir
Pervaneye benzer avar eylemez
Mahviyetli yanar gözü yerdedir.

*

Bir mura rasgeldim bir mâri tutar
Ağzında zehirli üç darı tutar
Servilerdir başı yukarı tutar
Meyvalı ağacın yüzü yerdedir

*

Göstermez bir ferde Fevzi lânesin
Umumun nef' içün yapar hanesin
Hangi sebzedir ki gizler danesin
Yaprağı semada özü yerdedir.

*
* *

Devşirdim yelkeni girdabı aşka
Bir dalga başımdan bin kere aştı
O dem yüz çevirdim mihrabı aşka
Çağırdım innası heman ulaştı.

*

Hançeri aşkile bağrımı deldim
Şivei tecelli ne imiş bildim
Masıva perdesin gözümden sildim
Ne var ne yok dilde kaynadı taştı

*

Can evinde Fevzi ocak yakmalı
Damla damla her tarafa akmalı
Havandaki hissiyata bakmalı
Bir mur bile Süleymana yanaştı.

*
* *

Bülbül değil kafesteki kuşumuz
Lisan bilir, okur, yazar, ders verir
Ala karga ile var cünbüşümüz
Yazda öter, kışta öter, ses verir

*

Eğlencemiz yazın kışın hoş olur
Seyranımız, hayalimiz duş olur
Refikimiz bir kaç çeşit kuş olur
Bir baykuş var sedasını ters verir

*

Hemadır ey Fevzi nefisi tab'ım
Yükseklerde uçar enisi tab'ım
Hedhedin başına Belkısı tabı'm
İncili,mercanlı fino fes verir.

*
* *

Yürüsün ardında yar gitsin diye
Takar zincirini divaneler.
Şem'i cemâlinde devretsin diye
Davetiye yazar pervanelere.

*

Kemendine takılanı öldürür
Nicelerin gül benzini soldurur
Sakalını bıyığını yoldurur
Âşina olamaz bigânelere

*

Herkesi sevdayı hâme düşürür
Seni de Fevzi râme düşürür
Aldadayım derken dâme düşürür
Bir kaç taş çıkarır ferzanelere

*
* *

Sevdiğim ben seni gördüğüm zaman
Aşkından kaçmak, yüz çevirmek ne
Vadei vusalin dururken cânan
Aksi revişlerle söz çevirmek ne?

*

Cemalin şem'ine pervaneliğim
Ya niçin sormazsın divaneliğim
Bilir iken böyle mestaneliğim
İğri büğrü bakıp göz çevirmek ne ?

*

Aşkı hakikatle Fevzi dolmalı
Hakikatı arayıp ta bulmalı
Saf olan dilberde öz sağ olmalı
Özü sağ olana öz çevirmek ne ?

*

Şirin sözlüm elâ güzlüm kerem kıl
Gül gibi gülüşlüm cünbüşlü güzel
Feryadımı gör de bir terahhum kıl
Bahçesi bülbüllü, sim göşlü güzel.

*

Mürgu dilim hayran olmuş sesine
Moda perçemine, iğri fesine
Doyulmaz zevkine,hem cilvesine
Güzellerden güzel öpüşlü güzel

*

Açma gömleğini konca göbeklim
İbrişim şalvarlım, telli yeleklim
Kınalı parmaklım,nazik bileklim
Cevrinle Fevziye duruşlu güzel

*

Kûşei vahdeti ihtiyar etsem
Ağlasam mürai gözü yaş derler
Hilâfı şeriat bir yola gitsem
İtikadı fasid bir kallâş derler.

*

İkrarımı kalü belidir desem
Rehberim İmamı Alidir desem
Pirim hacı bektaşı velidir desem
Rıfzıyülmeshep kızılbaş derler

*

Nahak yere beni herkes azarlar
Gülünecek şeye gülsem kızarlar
Hakkında ey Fevzi neler yazarlar
Kalbi demirdendir karataş derler.

* * *

Bir kerem sahibi piri kâmilden
Bir hırka, bir aba, bir tacımız var
Münevver fikirli merdi âkilden
Muhabbet şem'ine seracimiz var.

*

Anlaşılmaz hiç sağımız solumuz
Aleviden kesilmiştir kolumuz
İğri büğrü değil haktır yolumuz
Derdimize göre ilâcımız var.

*

Yezitlere savtı nefret çekeriz
Anların yüzünden zahmet çekeriz
Münkirine tiğı lağnet çekeriz
Havarici dilden ihracımız var.

*

Yesari babadır mubarek namı
Aşk olsun bilene haktır kelâmı
Sinoptan uçurdu bana selâmı
Ne gam anın gibi münhacımız var

*

Havfullahtan başka şey yok cisminde
Yeni âşık olmuş Fevzi isminde
İnsana müşabih kıtmir resminde
Kölesi olduğum muhtacımız var.

* * *

Deme tiri aşkı çekmek kolaydır
Başka bir noktaya yüz suyunu dök
Pek de göğüs verme çekilmez yaydır
Her ağza giremez bu lokma büyük

*

Heyhat matlubunu bulmayanlara
Boş gelip boş gidip dolmıyanlara
Hem merdi mücerred olmıyanlara
Taştan, demirden de ağırdır bu yük.

*

Meyvasız ağacın bakma bağına
İmrenip aldanma mor yaprağına
Amma hakikatin ulu dağına
Gir Fevzi haletin gör bölük bölük.

Tâlat Mümtaz Yaman